

ESCOLA MASSANA. CENTRE D'ART I DISSENY.

Codi: 104696
Crèdits: 6
Caràcter: FORMACIÓ BÀSICA
Matèria: EXPRESSIÓ ARTÍSTICA
Curs: SEGON
Semestre: PRIMER
Equip docent: Tom Carr, Isaac Piñeiro

Hores de dedicació: 150h
Hores lectives: 105h
Hores autònomes: 45h

DESCRIPCIÓ DE LA MATÈRIA

L'anàlisi de les formes, del subjecte i de l'entorn a través del dibuix i de la construcció volumètrica. La representació com a vehicle del pensament, de l'expressió, de l'acció projectiva i de la comunicació. Estudi dels elements morfològics, expressius i significatius que configuren l'expressió gràfica. Co-neixement i experimentació amb les eines, les tècniques i els procediments; els materials i els suports, clàssics i contemporanis.

Assignatures de la matèria:

ANÀLISI I REPRESENTACIÓ
ESTRUCTURA I REPRESENTACIÓ
COMUNICACIÓ I REPRESENTACIÓ

COMUNICACIÓ I REPRESENTACIÓ.

La finalitat d'aquesta assignatura és introduir la representació gràfica en el procés de projecte, amb els seus diferents codis i tècniques, entenent aquesta com la interrelació del conjunt de factors, –coneixements teòrics, metodològics o instrumentals– que possibilitin l'acció de concebre i realitzar la visualització d'un concepte i dels seus detalls.

Tenint en compte que la pàgina en blanc no existeix, ja que sempre partim d'un context –cultural, econòmic, social, biològic– que té unes característiques molt específiques, aprendrem a saber observar, comprendre i comunicar una realitat complexa a través del dibuix en qualsevol de les seves tècniques.

Bloc 1: Fonaments. Els objectes, els cos, i els espais i les seves interrelacions, les dimensions, la forma, l'ús, l'activitat... Les tècniques bàsiques. La narració dels recorreguts i de les activitats.

Bloc 2: Representació de les idees. Referides al que existeix o no i a la realitat futura.

Desenvolupar l'hàbit metodològic (Analitzar, Relacionar, Sintetitzar, Idear, Referenciar/Contextualitzar, Adequar, Procés i Materialitzar) a través del dibuix, que ens ha de permetre arribar als millors resultats i comprendre la diversitat de processos, de ritmes de creació i de interlocutors, des de un mateix fins a qualsevol dels usuaris de la informació creada.

OBJECTIUS

Genèrics:

Reflexió general al voltant de les relacions espaials entre el cos, l'acció, els objectes així com les dimensions de tot plegat per:

Analitzar: Desenvolupar la facultat d'observació, recerca i pensament crític i analític a través de les diferents tècniques de representació analògiques i digitals.

Relacionar: Desenvolupar la facultat de relacionar diferents escales, accions i activitats.

Sintetitzar: Desenvolupar la capacitat de síntesi per explicar d'una manera clara, oral i gràficament, les seves propostes.

Idear: Desenvolupar la capacitat d'argumentar una reflexió i deixar-ne registre gràfic.

Referenciar: Desenvolupar la capacitat de contextualitzar les propostes en els casos d'estudi corresponents (estat de la qüestió) i comunicar clarament diferents estadis de procés de maduració de les idees de projecte

Adequar: Ser coherent en totes les decisions preses al llarg d'un projecte i els diferents llenguatges i tècniques a emprar.

Materialitzar: Desenvolupar la capacitat creativa i la de generar i utilitzar recursos processuals i comunicatius.

Procés: Desenvolupar la capacitat d'entendre el procés com a motor creatiu i comunicar-lo amb eficàcia.

ESCOLA MASSANA. CENTRE D'ART I DISSENY.

Bloc 1: Fonaments. Els objectes, els cos, i els espais i les seves interrelacions, les dimensions, la forma, l'ús, l'activitat. Les tècniques bàsiques. La narració dels recorreguts i de les activitats.

Bloc 1:

Assolir la capacitat d'anàlisi, observació i representació de idees, així com l'aplicació de tècniques tradicionals.

Pendre consciència i el valor de la importància del dibuix com a vehicle comunicador i no només de representació.

Entendre el procés complet de les alternatives gràfiques i tècniques d'un projecte per la seva continuació per diferents agents.

Assolir Comprensió i generació gràfica /geomètrica • Recursos i pensament gràfic

Bloc 2: Representació i comunicació de les idees. Referides al que existeix i a la realitat futura.

Bloc 2:

Decidir, de manera integral i crítica, entre diferents opcions. Conèixer els mètodes de presa de decisió estètica. Saber valorar i mesurar els resultats posteriors a la presa de decisions.

Aprendre a presentar i defensar les propostes personals d'una manera coordinada, clara i eficient.

Analitzar i contextualitzar els referents històrics de l'art, la comunicació, representació i direcció d'art per a proposar noves idees i conceptes comunicatius.

Conèixer i utilitzar de forma pertinent el llenguatge propi del Director / a d'Art respecte la imatge, la il·lustració, la seva composició i la producció final.

Entendre com clau en el procés de creació, el registre gràfic per la presa de decisions i comunicar-les adequant-les al temps i als interlocutors.

COMPETÈNCIES

E04. Analitzar el context sociocultural contemporani, en permanent transformació, i implicar-se en ell des del treball propi en el camp de les arts i/o el disseny.

E07. Aplicar les tècniques i les tecnologies adequades en funció del treball que es realitza en el camp de les arts i/o els dissenys.

E09. Aplicar tant el vocabulari específic com els llenguatges expressius i comunicatius implicats en la recerca pròpia.

E12. Comunicar idees, processos i resultats de les fases del treball emprant les tècniques de formalització i recursos expressius (gràfics, audiovisuals i performatius) en funció de la proposta i de l'interlocutor.

E13. Organitzar de forma coherent l'ús de mitjans d'expressió gràfica i sistemes de representació bidimensional i tridimensional.

COMPETÈNCIES TRANSVERSALS

T01. Escoltar activament valorant les aportacions alienes per a la construcció dels propis posicionaments.

T02. Tractar la informació de forma responsable, compromesa i honesta.

T04. Exercir el posicionament personal i les capacitats crítiques i autocrítiques en processos de transformació del context.

RESULTATS D'APRENTATGE

RA1 (E04.8). Estructurar gràficament les estructures formals dels elements que caracteritzen l'entorn.

RA2 (E07.6). Utilitzar la representació gràfica en totes les fases del projecte propi amb el propòsit de comunicar.

RA3 (E07.7). Escollir les tècniques, el sistema de representació i el format gràfic adequats a cada fase del projecte.

RA4 (E09.3). Relacionar els conceptes abstractes amb els requeriments expressius i discursius dels mitjans gràfics.

ESCOLA MASSANA. CENTRE D'ART I DISSENY.

RA5 (E12.3). Identificar i usar les eines gràfiques per a la representació d'idees, conceptes, decisions, solucions i alternatives que es donen en les fases d'un projecte.

RA6 (E12.4). Comunicar gràficament resultats parcials i totals d'un projecte.

RA7 (E12.5). Comunicar gràficament processos complexos del pensament.

RA8 (E12.6). Utilitzar recursos conceptuals, formals i procedimentals per generar missatges.

RA9 (E13.4). Utilitzar recursos tals com a maquetes, diagrames, esbossos, esbossos volumètrics i mapes, entre uns altres, per a l'organització de processos complexos de treball.

RESULTATS D'APRENTATGE TRANSVERSALS

T01.1. Construir posicionament i criteri propis tant a partir del seu treball com a partir del diàleg amb altres propostes o agents.

T01.2. Reconèixer les qualitats del treball dels altres com a font d'aprenentatge.

T02.1. Reconèixer l'ús, límits i diferents aplicacions de dades i documents.

T04.1. Revisar el seu procés de treball a partir de criteris tant pedagògics com d'originalitat.

CONTINGUTS

L'assignatura s'organitzarà a través de 2 blocs principals:

Bloc 1: Fonaments. Els objectes, els cos, i els espais i les seves interrelacions, les dimensions, la forma, l'ús, l'activitat. Les tècniques bàsiques. La narració dels recorreguts i de les activitats.

Formen part de la societat amb més cultura i referents visuals de l'història, podem dir que parlem amb el dibuix i les imatges. Abans de materialitzar una idea totes s'han de representar d'una manera o altra per comunicar el que volem fer. Cal projectar amb imatges les idees, objectes, conceptes o serveis i saber representar-les. Per això cal desenvolupar la capacitat d'observació, comprensió i comunicació a través del dibuix i les diferents tècniques de representació bàsiques. Per fer arribar el missatge i comunicar-nos amb el receptor de les nostres idees representant les interrelacions entre els diferents elements del projecte.

Resultats d'aprenentatge (Veure RA al darrer punt d'aquesta guia): RA.1, 5, 6, 18, 20, 21, 22, 23, 24 i RA.25

Bloc 2: Representació de les idees. Referides al que existeix i a la realitat futura.

Cal entendre que per comunicar idees o conceptes cal mantenir una metodologia i desenvolupament aplicats a llenguatges propis de representació i comunicació. Com metodologia de treball hem de ampliar els criteris necessaris a l'hora de fusionar recursos tècnics, procedimentals i conceptuals, comunicar i expressar idees mitjançant la interconnexió de les eines, els llenguatges i els sistemes de representació analògics i digitals. I tenir la capacitat de descobrir resolucions gràfiques a partir del joc i l'experimentació que enriqueixin els projectes.

Resultats d'aprenentatge (Veure RA al darrer punt d'aquesta guia): RA.5, 6, 10, 11, 18, 20, 21, 22, 23, 24 i RA.25.

METODOLOGIA

La metodologia emprada es defineix des de l'equilibri entre les activitats dirigides (5%), supervisades (50%) i autònomes (30%). Per altre banda les activitats d'avaluació amb un 15% dels crèdits agafa una importància que va més enllà de les qualificacions. Entenem doncs que l'avaluació és una activitat formativa més, reforçant el caràcter d'avaluació contínua de l'assignatura, intercalant-se al llarg del curs entre les activitats dirigides, supervisades i autònomes.

Recursos: aula, projector, ordinador, aula taller d'informàtica.

ACTIVITATS FORMATIVES

Hores de dedicació: 150h

Hores activitats dirigides: 7,5h (5%)

Hores activitats supervisades: 75h (50%)

ESCOLA MASSANA. CENTRE D'ART I DISSENY.

Hores aprenentatge autònom: 45h (30%)

Hores activitats d'avaluació: 22,5h (15%)

Activitat dirigida:

Presentació i discussió de continguts teòrics, referències i casos d'estudi i/o visites i/o presentacions d'experts.

Metodologia d'aprenentatge: Valoració i discussió crítica col·lectiva i/o exposició de continguts pràctics i debat.

Descripció: Treballaran dos professors junts amb cada grup de classe en el qual estaran tots els alumnes assignats. A l'inici de cada projecte, els professors faran una exhaustiva descripció oral sobre el tema a desenvolupar que s'acompanyarà de l'enunciat corresponent a cada projecte. A partir d'un objectiu concret i comú plantejat pel professorat, s'introdueixen continguts de diferents llenguatges, eines, etc... per tal de conèixer i experimentar la fusió de recursos i mitjans diversos. Es faran immersions dirigides en diferents tècniques de representació analògiques i digitals.

Resultats d'aprenentatge:

Activitat supervisada:

Seguiment supervisat pel professor. Discussió y posada en comú de continguts. Realització d'exercicis a l'aula o taller.

Metodologia d'aprenentatge: Assessorament sobre els processos de formalització del treball propi de l'alumne. Seguiment i tutorització dels processos metodològics i dels resultats parcials del treball propi de l'alumne. Presentació pública i discussió crítica col·lectiva.

Descripció: Els treballs es portaran a terme de manera personal, i es desenvoluparan a la classe. Es realitzarà un seguiment directe dels processos de treball per tal de conèixer el nivell assolit per l'alumnat i poder incidir en aquells que tinguin més dificultats. A partir dels exemples que es mostraran, es proposen exercicis específics de desenvolupament individual dels coneixements de les tècniques i la seva hibridació i fusió amb altres procediments.

Resultats d'aprenentatge:

Activitat autònoma:

Recerca de documentació: fonts primàries, bibliografia, casos d'estudi i referents. Lectura de textos. Treball pràctic autònom.

Metodologia d'aprenentatge: Tractament de la informació, i/o lectura comprensiva de textos, i/o lectura comprensiva d'elements formals y matèrics.

Descripció: L'alumnat realitzarà els treballs encarregats amb els recursos proposats i aquells que ells mateixos trobin: A partir dels exercicis iniciats a classe, es planteja l'experimentació autònoma dels estudiants per descobrir els límits dels recursos mostrats.

Resultats d'aprenentatge:

Activitat d'avaluació

Presentacions dels exercicis dels resultats parcials i/o finals.

Metodologia d'aprenentatge: Comentari i revisió, individual o en grup, d'exercicis y resultats parcials o finals.

Descripció: Entrevistes individuals o reflexions en grup del resultat general en les diferents fases d'aquesta.

Resultats d'aprenentatge:

SISTEMA D'AVALUACIÓ

La nota final de l'assignatura no serà la 1/2 ponderada dels (7+3) i (5+3) treballs, si no que es tindrà en consideració l'evolució en l'aprenentatge de l'estudiant. El contingut de cada treball s'especificarà a l'enunciat corresponent.

SISTEMA D'AVALUACIÓ COMÚ A LA MATÈRIA

Avaluació continua a través del seguiment del procés d'aprenentatge. (70%)

Avaluació continua de l'exposició i/o realització d'exercicis i treballs. (20%)

Avaluació puntual a través de seminaris, debats, visites i/o altres activitats col·lectives. (10%)

ACTIVITATS D'AVALUACIÓ I CRITERIS D'AVALUACIÓ PARCIALS

Formalització comuna a tots els treballs:

Dossier fulls A3 encarpetats

Bloc de dibuix per treballs i anotacions complementaries

Dossier digital en PDF dels projectes realitzats.

ESCOLA MASSANA. CENTRE D'ART I DISSENY.

Treball bloc 1/ Representació

Aplicació, recerca, anàlisi i criteri de tècniques. (40%)

Capacitat de formalització (40%)

Comunicació oral (com dir-ho) (20%)

Resultats d'aprenentatge:

Treball bloc 2/ Comunicació

Aplicació, recerca, anàlisi i criteri de llenguatges (30%)

Comunicació oral del material de treball. (20%)

Adequació de la proposta i dels referents. (20%)

Formalització i materialització (30%)

Resultats d'aprenentatge:

RECUPERACIÓ

1. La nota mínima mitjana de curs ha d'estar entre 4 i 4,99.
2. L'alumne/a ha d'haver estat prèviament avaluat en un conjunt d'activitats el pes de les quals equivalgui a un mínim de dues terceres parts de la qualificació total de l'assignatura.
3. L'assistència ha d'haver estat igual o superior al 70% de les hores lectives presencials.

BIBLIOGRAFIA

AAVV *Cartographies of Time, A History of the Timeline* Princeton Architectural Press, New York, 2010. ISBN: 978-1-56898-763-7

BERGER, John *Sobre el dibujo* Gustavo Gili, Barcelona, 2011. ISBN: 9788425224652

CHING, Francis D.K. *Architecture: Form, Space & Order* Van Nostrand Reinhold Company, New York, 1979. ISBN: 0-442-21534-7

CIRLOT, Juan- Eduardo *Diccionario de Símbolos* Editorial Labor, S.A., Barcelona, 1991. ISBN: 84 -335-3504-8

COOPER, J.C. *An Illustrated encyclopedia of Traditional Symbols*, Thames and Hudson Ltd., London, 1998, ISBN: 0-500-27125-9

GÓMEZ MOLINA, Juan José (Coord.) *Las lecciones del dibujo* Ed. Cátedra, Madrid, 1995. ISBN: 8437613760

GÓMEZ MOLINA, Juan José, CABEZAS Lino y BORDES Juan *El manual de dibujo* Estrategias de su enseñanza en el s.XX. Madrid: Ed. Cátedra, Madrid, 2001. ISBN: 8437619246

GRAU, Cristina *Borges y la Arquitectura*, Ensayos Arte Cátedra, Ediciones Cátedra, Madrid, 1995. ISBN 84-376-0817-1

HASKELL, Barbara *Claes Oldenburg, Object into Monument* Pasadena Art Museum, Pasadena. 1971.

MATAMOROS, Joséphine *Tom Carr. Visualización del pensamiento* Editorial Comanegra, Barcelona 2012. ISBN: 9788415097525

MEDIAVILLA, Claude *Caligrafía. Del signo caligráfico a la pintura abstracta* Campgràfic, Valencia, 2005. ISBN: 9788493344689

PORTER, GREENSTREET, GOODMAN *Manual de técnicas gráficas para arquitectos, diseñadores y artistas* Tomos 1,2,3. Ed. Gustavo Gili, Barcelona, 1987. ISBN: 9788425211492

ZAMORA MOLA, Francesc *The Scetch Book* FKG, Loft Publications, Barcelona, 2010. ISBN 978-84-92463-42-8

PROGRAMACIÓ

L'assignatura es desplega setmanalment durant 18 setmanes, és a dir, sessió per setmana seguint la següent distribució:

Sessió 1

INICI:

1.A.Planteig del contingut i objectius de l'assignatura.

1.B.El dibuix de l'objecte, l'espai i la persona. Claredat, simplicitat, mides proporcions, relació entre les parts i el tot.

Dibuixos de la relació de l'objecte, l'espai i la persona.

Exposició, posada en comú, reflexió i avaluació dels dibuixos fets pels alumnes durant la sessió.

Sessió 2

Teoria: cotes, mides, dimensions, proporcions, geometria, encaixos introducció i explicació. El detall i el conjunt. El nivell de definició en funció de l'escala. La precisió i la concreció.

Dibuixos d'objectes quotidians. Exercicis per treballar aquests punts.

Exposició, posada en comú, reflexió i avaluació del dibuixos fets pels alumnes durant la sessió.

Sessió 3

Perspectiva interior, Espai i objectes, la profunditat objectes... introducció i explicació. Estudi sobre fotografies.

Dibuixos de perspectiva interior, cadires, objectes. Les claus de la profunditat. Els límits de la realitat representada.

El punt de vista únic i les fugues. L'horitzó.

Exposició, posada en comú, reflexió i avaluació del dibuixos fets pels alumnes durant la sessió.

Sessió 4

Perspectiva, representació de l'espai, la figura per descriure l'escala, les activitats, l'ambient i el caràcter de l'espai.

Dibuixos de perspectiva de diferents espais de l'interior de l'escola, cadires, mobiliari, objectes, agrupacions de persones.

Tècniques digitals: aplicar els coneixements del dibuix analògic amb eines digitals.

1ª Part A: el dibuix vectorial i la seva aplicació al dibuix analític i representatiu.

Exposició, posada en comú, reflexió i avaluació del dibuixos fets pels alumnes durant la sessió.

Sessió 5

5.A. El recorregut des del MACBA fins l'escola

Dibuix aplicat a l'observació de l'entorn. El dibuix únic i la sèrie d'esbossos. La preparació de la seqüència. Idea del resultat final.

Exposició, posada en comú, reflexió i avaluació dels dibuixos fets pels alumnes durant la sessió.

5.B. El recorregut des del MACBA fins l'escola. El document únic. Presentació de la proposta.

Exposició, posada en comú, reflexió i avaluació de la proposta dibuixos fets pels alumnes durant el treball autònom.

Sessió 6

Dibuix, direcció d'art i comunicació en el Disseny:

Bouroullec, Barber&Osgerby, Nina Bruun, Jeanette Altherr, Farah Ebrahimi, Charles&Ray Eames, Omar Sosa, Lauren Hartstone, Eero Saarinen...

Tècniques, ombres tècnica seca, grafit, carbó

Degradats, series i games de grisos. Del blanc al negre. Textures bàsiques.

Els objectes volum i la forma de l'ombra com a complement de l'explicació de la forma, l'origen de la llum, natural i artificial.

Exposició, posada en comú, reflexió i avaluació del dibuixos fets pels alumnes durant la sessió.

Sessió 7

Tècniques, ombres monocolor, tècnica líquida, aiguada, tinta, aquarel·la, gouache...

Transparència, rentats successius, el blanc del paper com llum màxima.

Degradats, series i games de grisos. Del blanc al negre.

La taca, els objectes i la forma de l'ombra com a complement de l'explicació de la forma, l'origen de la llum, natural i artificial.

Dibuix ràpid i immediat. L'efecte de la taca com suport del volum, el traç i la forma.

Exposició, posada en comú, reflexió i avaluació del dibuixos fets pels alumnes durant la sessió.

Tècniques digitals: aplicar els coneixements del dibuix analògic amb eines digitals.

1ª Part B: el dibuix vectorial i la seva aplicació al dibuix analític i representatiu.

Sessió 8

Analisi i representació d'objectes quotidians i espais mitjançant perspectives i vistes.

Tècniques digitals: aplicar els coneixements del dibuix analògic amb eines digitals.

Hibridació de tècniques analògiques i digitals, altres formes de dibuixar.

Exposició, posada en comú, reflexió i avaluació del dibuixos fets pels alumnes durant la sessió.

Sessió 9

Ombres, espai i escala

Objectiu - Poder fer dibuixos prou clars per poder comunicar amb precisió de la manera més àmplia possible, idees, formes, espais, funcionaments, etc.

Tècniques digitals: aplicar els coneixements del dibuix analògic amb eines digitals.

2ª Part: dibuix amb tableta gràfica. Els objectes i l'espai interior.

Sessió 10

Color. Blanc i negre...papers i llapis de colors.

Explicació dels colors com eina en la descripció gràfica

Crítica col·lectiva del treball autònom "tricycle"

Explicació i PPT comentat i participació de l'alumne

Dibuix descriptiu d'un objecte a escollir

Comentaris de grup dels treballs

Pissarra: Streaming Museum, Frank Lloyd Wright, Ricard Opisso, Honoré Daumier, Aubrey Beardsley, Robert Rauschenberg, Herbert Bayer 1924, Colors Pantone, Colors RAL, Le Corbusier, Varvara Stepanova, Alexander Rodchenko, El Lissitzky, Alma Buscher, Saul Steinberg

Sessió 11

Crítica col·lectiva del treball autònom "tricycle"

Dibuix d'un objecte 4 1/2h

Planteig i esbossos 1h

Confeccionar un plafó DIN A3

Tècniques digitals: aplicar els coneixements del dibuix analògic amb eines digitals.

2ª Part: processat de l'imatge digital. Composició de pàgina digital i preimpresió.

Sessió 12

Crítica col·lectiva del treball "objecte" i entrega

Texts... Projecte de biblioteca imaginària - referents "La Biblioteca de Babel" Borges "...el cementerio de los libros olvidados..." Carlos Ruiz Zafon

PPT de referents... Borges, Piranesi, Escher, pati interior de l'escola

PPT de referents... fletxes i signes al dibuix

Projecte de biblioteca imaginari... text de Borges, Piranesi, Escher, pati interior de la escola

Master Class - Miquel Angel Julia

Taller Miquel Angel Julia

Sessió 13

Crítica col·lectiva del treball "fletxes i signes"

Treball a classe (biblioteca imaginari)

Visita Victor Nyberg

Treball a classe (biblioteca imaginari)

Sessió 14

Crítica col·lectiva del treball "fletxes, signes i lletres"

PPT i enunciat següent treballa autòmon- mapa del temps 2 sessions

Treball a classe (biblioteca imaginari) o treball final lluire

Treball a classe (biblioteca imaginari) o treball final lluire

Sessió 15

Plafó final – Salero o estudi de televisió
Configuració Profolio de treballs i presentació. Revisió.

Sessió 16

FINAL: Lliurament final, presentacions,...

Sessió 17

RECUPERACIÓ

Sessió 18

SESSIÓ DE TANCAMENT: Tancament de l'assignatura mitjançant entrevistes individuals.